

Kolme kirjastoa

Posted on [18.6.2009](#) by

Viikin tiedekirjaston juhluvuoden artikkelisarjan kolmannen osan aiheena on tiedekirjaston kaksi edeltäjäkirjastoa, Eläinlääketieteellinen kirjasto ja Biokeskuksen kirjasto.

Vuonna 1995 Biokeskuksen kirjaston muodostaneista osapuolista käsittelen tässä yhteydessä Farmasian laitoksen kirjaston vaihteita.

Eläinlääketieteellinen kirjasto

Taistelu toimipaikasta johti tuloksiin – ja Viikkiin

Eläinlääketieteellisen kirjaston juuret ulottuvat vuoteen 1892, jolloin Suomen eläinlääkärit perustivat oman yhdistyksen ja sille lehden ja kirjaston. Lehden avulla vaihtoina saatiin pian hankituksi hyvä kokoelma maailman eläinlääketieteellisiä julkaisuja. 1960-luvun alkuun asti eläinlääkärit suorittivat suuren osan opinnnoistaan Keski-Euroopassa ja Ruotsissa. Ensimmäiset kokonaan Suomessa koulutuksensa saaneet eläinlääkärit valmistuivat vuonna 1968.

Eläinlääketieteellinen korkeakoulu perustettiin Helsinkiin vuonna 1945. Eläinlääkäriyhdistys päätti vuosikokouksessaan 1946 lahjoittaa kirjastonsa korkeakoululle, joka pystyi vasta kymmenen vuoden kuluttua, 1.9.196, vastaanottamaan lahjoituksen. Eläinlääketieteellisen korkeakoulun kirjaston perustamisen katsotaan varsinaisesti tapahtuneen korkeakoulun perustamisvuonna 1945.

Eläinlääkäriksi opiskelevien kotimaisen opinahjon alkuaikoina sen kurssikirjojen lainauksesta huolehti maatalousministeriön eläinlääkintöosaston tiloihin sijoitettu korkeakoulun kanslia. Varsinaisia asianmukaisia tiloja jouduttiin odottamaan vuoteen 1962 asti, jolloin kirjasto pääsi muuttamaan Eläinlääketieteellisen korkeakoulun instituuttirakennukseen. Korkeakoulun tilat ja alue valmistui 1960-luvun alkuvuosina Vallilaan, Hämeentie 57:ään.

Useiden 1970- ja -80-luvuilla esiin nousseiden uudelleen- ja hajasijoituskaavailujen riepottelema Eläinlääketieteellinen korkeakoulu päätettiin liittää Helsingin yliopistoon vuonna 1993. Toiminta yliopiston eläinlääketieteellisenä tiedekuntana alkoi varsinaisesti syyslukukaudella 1995. Vuoden 2004 paikkeilla koko tiedekunta tiloineen, eläinsairaaloineen ja kirjastoineen muutti uusiin tiloihin Viikin kampukselle, kirjasto osaksi Viikin tiedekirjastoa Infokeskus Koronaan. Uusi Etelä-Hermannin asuinalue on noussut mm. maamme ainoan eläinlääketieteellisen tiedekunnan toimipaikan ja tulevien eläinlääkäreiden potilaskunnan purettujen hoitopaikkojen sijoille.

Mutta takaisin kirjaston historiaan. Ennen vuoden 1962 muuttoa korkeakoulun tiloihin kirjasto ehti toimia myös sijoitettuna Valtion eläinlääketieteelliseen laitokseen (VELL), jossa tilat olivat ahtaat. Suuri osa kirjakokoelmasta oli varastoituna mm. ullakolle ja kellariin. Uutuushankinnat oli

sijoitettava laitosten kokoelmiin. Korkeakoulun tiloissa kirjaston kehitys pääsi vauhtiin. Se sai ensimmäisen sille nimetyn kirjastonhoitajan. Edessä oli valtava työ eri paikoissa sijainneen 45 000 niteen kokoelman yhdistämiseksi, järjestämiseksi, luotteloimiseksi ja luokittamiseksi.

Hämeentiellä sijainneen korkeakoulun kirjastotiloissa oli aluksi 21-paikkainen lukusali, kirjavarasto kahdessa kerroksessa ja kirjastonhoitajan huone. Ajan myötä tilan tarpeen kasvaessa kirjasto sai käyttöönsä lisää varastotilaa ja työtiloja, mutta kokoelmajärjestelyjä oli tehtävä jatkuvasti mm. siirtoina etävarastoon ja jossain määrin myös luovutuksina Kuopion Varastokirjastoon. Eläinlääketieteellisen korkeakoulun kirjaston palvelut olivat kaikkien alan tiedon tarvitsijoiden saatavilla. Luonnollisesti oman korkeakoulun opiskelijat, opettajat ja tutkijat käyttivät sitä eniten.

Korkeakoulun liittäminen Helsingin yliopiston eläinlääketieteelliseksi tiedekunnaksi oli asiakkaiden kannalta hedelmällistä. Juuri 1990-luvun puolivälissä tietotekninen kehitys nopeutui ja kirjastojen verkottuminen laajeni. Eräs kirjaston tärkeä asiakasryhmä kautta vuosien on ollut Suomen eläinlääkärikunta. Sen palveluja on monipuolistettiin ja kehitettiin jatkuvasti eläinlääketieteellisen tiedekunnan eläinlääkäreille suuntaaman erikoistumis- ja täydennyskoulutuksen osana.

1990-luvun loppuvuosina kirjasto keskittyi perinteisten palvelujen ohella mm. verkkoaineistojen saatavuuden parantamiseen ja lisäämiseen sekä informaatiolukutaidon integroimiseen perusopetukseen. Eläinlääketieteellisen kirjaston kansainvälinen yhteistyö on ollut tiivistä, sillä Suomen ainoana alansa kirjastona vuorovaikutus pohjoismaisten, muiden eurooppalaisten, pohjoisamerikkalaisten ym. maiden eläinlääketieteellisten kirjastojen kanssa on ollut tärkeää henkilökunnan ammatillisen kehityksen ja ajan tasalla pysymisen kannalta.

Vuoden 2004 ensimmäisenä päivänä Eläinlääketieteellinen kirjasto muuttui osaksi Viikin tiedekirjastoa. Toukokuun lopussa toiminta Hämeentien tiloissa päättyi. Henkilökunta ja kokoelmat muuttivat Viikkiin kesällä 2004. Tiedekirjaston UDK:n mukaisesti järjestettyyn kirjakokoelmaan tuli aivan uusi aihealue. Kausijulkaisut sijoitettiin nimekkeiden mukaan aakkostettuun kirjaston kaikkien tieteenalojen lehtien ja sarjojen kokoelmaan. Eläinlääketieteen aineistoja on myös tiedekunnan kahdessa oppimiskeskuksessa, Clinicumissa ja Veterinariudessa.

Farmasian laitoksen kirjasto

Tietoaineistojen hankintaihme

Ennen Viikkiin muuttoaan Farmasian laitoksen kirjasto toimi Helsingin keskustassa Fabianinkatu 24:ssä. Vuoden 1981 kesäkuussa se oli muuttanut entisistä, farmasian laitoksen yhteydessä sijainneista ahtaista n. 70 m²:n tiloista vanhan hammasklinikan rakennukseen kadun toiselle puolelle. Kokoelmat sijoitettiin pois muuttaneen klinikan viidenteen kerrokseen, tyhjilleen jääneeseen hammaslääkäriopiskelijoiden poraussaliin.

Farmasian laitoksen kirjaston historia alkaa vuodesta 1897, jolloin Helsingin yliopistoon perustettiin erityinen farmaseuttinen oppilaitos ja sille kirjasto. Kirjastoa hoitivat pitkään assistentit ja esimiehetkin oman toimensa ohella. Vuonna 1956 sille saatiin sivutoiminen kirjastonhoitaja. Yhdeksän vuotta myöhemmin kirjastonhoitajan toimi vakinaistettiin. 1980-luvulla perustettiin kaksi kirjastoapulaisen virkaa.

1960-luvun alkupuolelle asti kirjaston määrärahat olivat pienet. Kirjaston kokoelmien kehittymisen mahdollistanut lisärahoitus ajoittuu vuoteen 1963. Uuden opetussuunnitelman toteuttamiseksi

kirjallisuuden hankinta oli välttämätöntä. Samaan aikaan käynnistynyt tieteellinen jatkokoulutus asetti myös vaatimuksia kirjaston kehittämiseksi. 1960-luvun vuosittainen kartunta oli 300-400 nimekettä, kausijulkaisuja kirjastoon tilattiin toista sataa. Farmasiatieteiden kirjallisuutta oli pääasiassa vain Helsingin yliopiston ja Åbo Akademin kirjastoissa ja kaukopalvelulle olisi ollut kysyntää, mutta siihen ei ollut mahdollisuuksia.

Määrärahojen lisääntyttyä aineistoja pystyttiin hankkimaan enemmän ja kokoelmat alkoivat karttua myös lahjoitusten avulla. Lahjoituksia saatiin lääketeollisuudelta, alan yhdistyksiltä ja laitoksen henkilökunnalta. Yliopiston farmasiakunta tuki kirjastoa hankkimalla laitoksen ehdottamia hakuteoksia.

Kirjasto on saanut aineistoa myös sijoituksina. Vuodesta 1956 alkaen Suomen farmaseuttinen yhdistys sijoitti julkaisustaan Acta Pharmaceutica Fennica vastineeksi saamansa vaihtolehdet ensisijaisesti Farmasian laitoksen kirjastoon. Vuonna 1982 vaihtolehtiä tuli 33 nimekettä, kuusi vuotta aikaisemmin lukumäärä oli 14. Mainitulta yhdistykseltä kirjasto sai runsaasti myös arvostelukappaleita teoksista, joita sen lehdessä oli arvioitu.

Vuonna 1986 kokoelmia oli 600 hyllymetriä, vuosittaisen kartunnan ollessa n. 20 hyllymetriä. Saapuvia kausijulkaisunimekkeitä oli 253. Suurin osa kokoelmista oli kausijulkaisuja, jotka kirjasto oli vuosien aikana pyrkinyt tilaamaan keskeytyksettä määrärahojen riittävyysongelmista huolimatta. Luonnontieteellisellä alalla kausijulkaisut olivat ja ovat keskeisintä – myös kalleinta – aineistoa. Vuonna 1984 kausijulkaisujen osuus Farmasian laitoksen kirjamäärärahasta on ollut 85 %. Tuona vuonna kirjoja oli pystytty ostamaan vain 55 kpl. Keskeiset farmakopeat ja käsikirjat oli saatu pidetyksi ajan tasalla, mutta tärkeitäkin kirjasarjoja oli jouduttu lopettamaan.

Kirjasto palveli ensisijaisesti Helsingin yliopiston farmasian alan opiskelijoita ja opettajia. Sen palvelumuotoihin kuului jo 1980-luvulla opiskelijoiden kirjaston käytön opetus, opettajien lehtikierto ja kaukopalvelu. Myös pienimuotoista tietopalvelua on ollut resurssien sallimissa rajoissa. Kurssikirjat olivat lainattavissa opiskelijakirjastosta.

Tietotekniikan hahmottuvat käyttömahdollisuudet kirjastotyössä ja asiakaspalveluissa inspiroivat tulevaisuudennäkymiä 1980-luvulla. Yhdentymiseen ja verkottumiseen tähtäävä kehitys näytti lupaavasti laajentavan yhteyksiä niin Farmasian laitoksen kirjastolle kuin Eläinlääketieteelliselle kirjastollekin. Koko Farmasian laitos muutti keskustan Seepa-korttelista Viikkiin vuonna 1995. Kansalliskirjasto, silloinen Helsingin yliopiston kirjasto, sai välittömässä yhteydessään sijainneen rakennuksen käyttöönsä. Farmasian laitoksen kirjastosta tuli Viikissä osa Biokeskuksen kirjastoa.

Biokeskuksen kirjasto

”Ja taas pakattiin!” – Neljä vuotta kirjastopalvelua ja uudelleenjärjestelyjä

Biokeskuksen kirjasto muodostui ja sen toiminta alkoi muuttojen ja kokoelmajärjestelyjen myötä. Eri puolilta Helsingin keskustaa muuttaneet kirjastot asettuivat 1990-luvun puolivälin vaiheilla valmistuneisiin Viikin Biokeskusrakennuksiin ja käynnistivät yhdessä palvelutoimintansa.

Vuonna 1995 Viikin Biokeskusrakennuksissa toimi yhteensä kahdeksan kirjastoyksikköä, jotka muodostivat hallinnollisen kokonaisuuden, Biokeskuksen kirjaston.

Se koostui kolmesta kokonaisuudesta: biotieteiden ja farmasian kokoelmista sekä biokemian kokoelmista. Biotieteiden ja farmasian kokoelmat sijaitsivat Biokeskus 1 A:ssa ja ne olivat virka-aikana kaikkien käytettävissä. Biotieteiden kokoelma koostui yhdistetyistä perinnöllisyystieteen, kasvifysiologian, yleisen mikrobiologian, soveltavan mikrobiologian, biotekniikan ja elektronimikroskopian kokoelmista. Biokemian kokoelmien sijaintipaikka puolestaan oli avoin tila Biokeskus 1 B:ssä, jossa ne olivat aina kaikkien käytettävissä.

Kirjastossa työskenteli kolme kirjastonhoitajaa, kirjastosihtööri ja osa-aikainen toimistosihtööri. Palvelu oli monipuolista ja sitä pyrittiin järjestämään tasapuolisesti eri yksiköiden tutkijoille ja opiskelijoille. Neuvonta- ja tietopalvelun rinnalla etenkin kaukopalvelua käytettiin paljon. Farmasian kokoelmat olivat kysyttyjä, koska ne olivat Suomessa alansa laajimmat. Kirjasto tarjosi asiakkailleen myös tiedonhaun opetusta, mm. yhteistyössä Maatalous-, Metsä- ja Luonnontieteiden kirjaston kanssa. Tutkijanhuoneita oli tarjolla kuusi, joissa oli yhteensä 14 työskentelypaikkaa. Lukusali tilaa Biokeskus 1 A:ssa oli 24 paikkaa ja Biokeskus 1 B:ssä 12 paikkaa.

Rehtorin päätös vuodelta 1997 velvoitti Biokeskuksen kirjaston henkilökunnan valmistautumaan muuttoon, nyt osaksi jälleen isompaa yksikköä, suunnitteilla ollutta Viikin tiedekirjastoa. Sen perustaminen ja tilojen valmistuminen uuteen Infokeskus Koronaan tapahtui syksyllä 1999, vastapäätä Biokeskus 1 -rakennusta.

Muuttoa edelsivät laajat aineistojen karsinnat. Ne oli saatava yhteensopiviksi muiden Infokeskukseen muuttavien kirjastojen aineistojen kanssa. Kaikki kirjat oli kyllä luetteloitu, mutta ainoastaan farmasian alan kirjat UDK-luokituksen mukaisesti. Se oli valittu tulevan tiedekirjaston kokoelmajärjestyksen pohjaksi. Kirjojen luokitusjärjestelmien muutostöitä ja kausijulkaisujen uudelleenjärjestelyä tietokantatoimeen riitti.

Biokeskuksen kirjaston kausijulkaisukokoelmien vanhan osan vaiheista kerrottakoon vielä, että ne jouduttiin siirtämään Viikistä väliaikaisesti Vallilaan Teollisuuskadulle. Tämä kokoelmien osa yhdistettiin vielä tuolloin Teollisuuskadulla toimineen Luonnontieteiden kirjaston lehtikokoelmiin. Tämä T-kokoelmaksi kutsuttu osuus oli päätetty sijoittaa tulevan tiedekirjaston Viikin kampuksen etävarastoon, mutta Biokeskuksen kirjaston muuton aikana Maatalouskirjastolle kuulunut kokoelmatila odotti vielä korjausta.

Biokeskuksen kirjaston vaiheet julkaisemattomaan kirjoitukseen koonnut biokemian kirjastonhoitaja Else Lindholm lopettaa kaksisivuisen esityksensä näin: ”Ja taas pakattiin! - Heinäkuussa 1999 tavarat ja aineistot siirrettiin Tiedekirjastoon ja Biokeskuksen kirjastoa ei enää ollut olemassa. Virat siirtyivät vuoden 2000 alussa.”

Lähteet:

- Raisa Iivonen ja Sinikka Suckcharoen: Sata vuotta eläinlääketieteellistä kirjastotoimintaa. Suomen eläinlääkärilehti 1992, 98, 9.
- Kansalliskirjaston vaiheita Kansalliskirjaston sivuilla:
<http://www.kansalliskirjasto.fi/yleistieto/kirjastotietoutta/historia.html>
- Anu Lahtinen ja Touko Issakainen: Fiat lege artis. Sata vuotta opetusta Helsingin yliopiston farmasian latioksessä. [Helsinki], Suomen farmaseuttinen yhdistys, 1997, s. 185-187.
- Else Lindholm: Biokeskuksen kirjasto 1995-1999. Julkaisematon. 2 sivua. Päiväty 21.4.2005.

- Marja Moisio: [Viikin tiedekirjaston Hämeentien toimipiste \(ent. Eläinlääketieteellinen kirjasto\) muuttaa osaksi Viikin tiedekirjastoa kesäkuussa 2004](#). Helsingin yliopiston kirjastojen verkkolehti Verkkari 4/04. Uutiset.
- Teodora Oker-Blom: [Eläinlääketieteellisen kirjaston liittyminen Viikin tiedekirjastoon](#). Helsingin yliopiston kirjastojen verkkolehti Verkkari 4/04.
- Maarit Puttonen: [Opit koetuksella. Saaren klinikan edustalla pirteämpunaisen Ladan rekisterikilpi henkii historiaa: EKK-10](#). Yliopistolainen 9/97
- Seija Tikkanen: Helsingin yliopiston farmasian laitoksen kirjasto. Suomen apteekkarilehti 1986, 75, 4.

Teksti:

Eeva-Liisa Viitala
Tietoasiantuntija
Viikin tiedekirjasto